

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Gdańsku

LGD.410.007.02.2016

P/16/076

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Gdańsku

ul. Wały Jagiellońskie 36, 80-853 Gdańsk

T +48 58 768 36 00, F +48 58 768 36 05

lgd@nik.gov.pl

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli	P/16/076 – „Wykorzystanie Monitoringu Wizyjnego w szkołach i jego wpływ na bezpieczeństwo uczniów”.
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Gdańsku
Kontrolerzy	Rafał Wieczorkowski, specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LGD/16/2016 z 21 kwietnia 2016 r. (dowód: akta kontroli str. 1-2)
Jednostka kontrolowana	Gimnazjum nr 1 im. Jana III Sobieskiego w Malborku, ul. Żeromskiego 45, 82-200 Malbork (dalej: „Szkoła”).
Kierownik jednostki kontrolowanej	Sławomir Kempa, Dyrektor Gimnazjum nr 1 im. Jana III Sobieskiego w Malborku (dalej: „Dyrektor”). (dowód: akta kontroli str. 3-5)

II. Ocena kontrolowanej działalności

Ocena ogólna

W ocenie Najwyższej Izby Kontroli¹ system monitoringu wizyjnego funkcjonujący w Szkole w latach 2007-2015 wpłynął na poprawę bezpieczeństwa uczniów.

W Szkole podejmowano działania na rzecz rozpoznania potrzeb oraz zapewnienia i poprawy bezpieczeństwa na jej terenie, wynikające z przepisów obowiązującego prawa, w tym m.in. nadzór nad uczniami, jak również działania oparte na edukacji, wzajemnym zaufaniu i współdziałaniu z uczniami, rodzicami, nauczycielami i innymi podmiotami.

Decyzje Dyrektora dotyczące budowy a następnie modernizacji systemu monitoringu wizyjnego zostały podjęte na podstawie rzetelnych analiz funkcjonującego w Szkole systemu bezpieczeństwa. Zastosowane środki techniczne i organizacyjne, w tym środki zapewniające ochronę danych osobowych zawartych na nagraniach zarejestrowanych przez kamery systemu monitoringu wizyjnego, były adekwatne. Dyrektor zapewnił sprawność i utrzymanie urządzeń w stanie technicznym zapewniającym realizację postawionych systemowi celów (system pełnił głównie funkcję prewencyjną i dowodową). Szkoła nie prowadziła ewidencji skuteczności systemu monitoringu wizyjnego na potrzeby jego ewaluacji, niemniej jednak dokonywała rzetelnych ocen skuteczności systemu bezpieczeństwa, wykorzystując w tym celu dostępne informacje wskazujące na wzrost poziomu bezpieczeństwa m.in.: wyniki ewaluacji szkolnych programów – wychowawczego i profilaktycznego, w tym ankiet przeprowadzonych wśród uczniów, dane z ewidencji wypadków występujących na terenie Szkoły, z protokołów z kontroli zapewnienia bezpiecznych i higienicznych warunków korzystania ze szkolnych obiektów. Podstawowym mechanizmem zapewniającym bezpieczeństwo w Szkole był nadzór osobisty prowadzony przez nauczycieli i pozostałych pracowników podczas

¹ Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna. Jeżeli sformułowanie oceny ogólnej według proponowanej skali byłoby nadmiernie utrudnione, albo taka ocena nie dawałaby prawdziwego obrazu funkcjonowania kontrolowanej jednostki w zakresie objętym kontrolą, stosuje się ocenę opisową.

dyżurów, a system monitoringu wizyjnego pełnił głównie funkcję wspomagającą i prewencyjną. Monitoring wizyjny był pomocny przy ustalaniu sprawców, osób poszkodowanych lub przebiegu zdarzeń, a uczniowie w ankiecie przeprowadzonej przez NIK dotyczącej bezpieczeństwa wskazywali, że czują się w Szkole bezpiecznie.

Stwierdzone nieprawidłowości polegały na nieprzestrzeganiu przepisów dotyczących ochrony danych osobowych:

- zbioru danych osobowych stanowiącego nagrania zarejestrowane przez kamery systemu monitoringu wizyjnego nie objęto Polityką bezpieczeństwa informacji² Szkoły, pomimo wymogu wynikającego z art. 36 ust. 2 w związku z art. 6 ust. 1 i art. 7 pkt 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych³.
- nie zgłoszono do 24 czerwca 2015 r.⁴ ww. zbioru do rejestracji Generalnemu Inspektorowi Ochrony Danych Osobowych, pomimo wymogu wynikającego z art. 40 ustawy o ochronie danych osobowych.

Wprawdzie nie dopełniono ww. wymogów formalnych to stosowano środki zapewniające ochronę ww. zbioru.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

1. Działania na rzecz rozpoznania, zapewnienia i poprawy bezpieczeństwa uczniów na terenie szkoły.

Opis stanu
faktycznego

1.1. Warunki organizacyjne i podejmowane działania służące zapewnieniu bezpieczeństwa w szkole.

1.1.1. W „Statucie Gimnazjum nr 1 w Malborku” (dalej: „Statut”) zawarto postanowienia dotyczące zapewnienia bezpieczeństwa uczniom w Szkole, w tym m.in. warunki pobytu i zakres zadań nauczycieli, związanych z zapewnieniem bezpieczeństwa uczniom w czasie organizowanych zajęć, stosownie do wymogu § 18 pkt 3 załącznika nr 3 do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 maja 2001 r. w sprawie ramowych statutow publicznego przedszkola oraz publicznych szkół⁵ (dalej: „rozporządzenie w sprawie statutow”),

(dowód: akta kontroli str. 6-41 i 107-115)

1.1.2. W Statucie zapisano, że teren szkoły jest objęty monitoringiem wizyjnym.

(dowód: akta kontroli str. 29 i 32)

Ponadto w dokumencie pn.: „Koncepcja pracy Gimnazjum nr 1 im. Jana III Sobieskiego w Malborku” zawarto m.in. misję, wizję i kierunki rozwoju, odwołujące się do kwestii bezpieczeństwa, a wśród mocnych stron Szkoły wymieniono posiadanie monitoringu wizyjnego.

(dowód: akta kontroli str. 42-44 i 358-360)

1.1.3. W „Szkolnym programie wychowawczym” i „Szkolnym programie profilaktycznym” Szkoły (dalej „szkolne programy – wychowawczy i profilaktyczny”) nie zawarto postanowień dotyczących zasad wykorzystania zapisów z monitoringu

² Przez którą należy rozumieć dokumentację opisującą sposób przetwarzania danych osobowych oraz środki techniczne i organizacyjne zapewniające ochronę przetwarzanych danych osobowych.

³ Dz. U. z 2015 r. poz. 2135, ze zm. (dalej: „ustawa o ochronie danych osobowych”).

⁴ Tj. do dnia zgłoszenia administratora bezpieczeństwa informacji Generalnemu Inspektorowi Ochrony Danych Osobowych (dalej: „GIODO”).

⁵ Dz. U. Nr 61 poz. 624, ze zm.

wizyjnego do realizacji misji wychowawczej, ponieważ zasady te zawarto w Statucie będącym, – jak wyjaśnił Dyrektor – aktem prawa lokalnego.

(dowód: akta kontroli str. 32, 50-106 i 427-429)

Pedagog szkolny (dalej: „Pedagog”) corocznie przeprowadzała ewaluacje szkolnych programów – wychowawczego i profilaktycznego, których wyniki przedstawiała Radzie Pedagogicznej. Do ewaluacji wykorzystano:

- ankietę przeprowadzaną wśród wszystkich uczniów pod koniec każdego roku,
- analizę dokumentacji szkolnej, w tym dokumentacji Pedagoga,
- analizę obserwacji nauczycieli dotyczącej postaw uczniowskich,
- analizę informacji zwrotnych od rodziców dotyczących postaw ich dzieci,
- analizę sytuacji wychowawczej Szkoły.

Przedmiotem ewaluacji były m.in.: hierarchia wartości, postawa uczniów wobec sytuacji konfliktowych, miejsca występowania sytuacji konfliktowych, formy przemocy i agresji, poczucie bezpieczeństwa uczniów, stosowane metody podniesienia poziomu bezpieczeństwa, relacje interpersonalne, skuteczność walki z uzależnieniami i frekwencja na zajęciach pozalekcyjnych. Efektem ewaluacji było sformułowanie dalszych kierunków działań i modyfikacje ww. programów. Wyniki ewaluacji i zalecenia zostały ujęte w protokołach posiedzeń Rady Pedagogicznej.

(dowód: akta kontroli str. 50-106 i 116-244)

1.1.4. W ramach sprawowanego nadzoru nad uczniami w Szkole wprowadzono „Regulamin dyżurów pracowników”, w którym określono m.in. godziny i miejsca pełnienia dyżurów, liczbę nauczycieli i pracowników obsługi na dyżurze, w tym także na boisku szkolnym, w okresie gdy warunki atmosferyczne pozwalają na spędzanie wolnego czasu na świeżym powietrzu oraz zasady zastępstwa na dyżurze w przypadku nieobecności nauczyciela wyznaczonego w planie dyżurów⁶. Stosownie do ww. regulaminu Dyrektor corocznie opracowywał plan dyżurów, w którym wyznaczał nauczycieli pełniących poszczególne dyżury.

(dowód: akta kontroli str. 245-250, 355-357 i 358-360)

Dyrektor kontrolował realizację ww. Regulaminu i planu dyżurów na każdej przerwie poprzez sprawdzenie najważniejszych pod względem bezpieczeństwa miejsc dyżurowania (wejścia głównego, holu pierwszego piętra, boiska szkolnego – w okresie letnim – i szatni – po ostatniej lekcji). Sporadycznie do kontroli w tym zakresie wykorzystywano monitoring wizyjny. Ponadto z wyjaśnień Dyrektora wynikało, że obecność pracowników obsługi na dyżurach miała charakter pomocniczy (doraźny i wspomagający nauczycieli) i dotyczyła głównie utrzymania czystości i porządku, dlatego nie uregulował formalnie zastępstw tych pracowników na dyżurach (obowiązki w tym zakresie na bieżąco przejmują pracownicy ustnie wyznaczeni przez kierownika gospodarczego).

(dowód: akta kontroli str. 251, 253 i 358-360)

1.1.5. W latach 2007-2015 Dyrektor prowadził rejestr wypadków wg wzoru określonego w załączniku nr 2 do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 grudnia 2002 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach⁷ (dalej: „rozporządzenie bhp”).

(dowód: akta kontroli str. 304-314)

⁶ Zgodnie z postanowieniami regulaminu, nauczyciel przyjmujący zastępstwo za nieobecnego nauczyciela przyjmuje również jego dyżur po odbytej lekcji. Jeżeli nauczyciel w tym czasie pełni własny dyżur, to dyrektor szkoły wyznacza innego nauczyciela do pełnienia dyżuru. Informacja o dodatkowym dyżurze znajduje się na karcie zastępstw w pokoju nauczycielskim.

⁷ Dz. U. z 2003 r. Nr 6, poz. 69, ze zm.

W latach 2007-2015 w ww. rejestrze odnotowano 122 wypadków (w poszczególnych latach odpowiednio: 13, 25, 13, 13, 16, 14, 10, 6 i 12 wypadków), z czego osiem zakwalifikowanych przez Dyrektora jako wypadki spowodowane umyślnym uderzeniem (po dwa wypadki w 2008 r. i 2009 r., jeden w 2010 r. i trzy w 2012 r.), a pozostałe 114 – w wyniku przypadkowego uderzenia lub nieuwagi. Nie odnotowano wypadków, których przyczyną było pobicie, niedostateczny nadzór lub jego brak.

(dowód: akta kontroli str. 315)

1.1.6. Badanie dokumentacji dotyczącej trzech wypadków odnotowanych w rejestrze w 2012 r., zakwalifikowanych przez Dyrektora jako wypadki spowodowane umyślnym uderzeniem⁸ wykazało m.in., że:

- pracownicy, którzy powzięli wiadomość o wypadku, niezwłocznie zapewnili poszkodowanemu opiekę, stosownie do § 40 rozporządzenia bhp,
- powołany przez Dyrektora zespół powypadkowy przeprowadził stosowne postępowanie powypadkowe, sporządził dokumentację powypadkową, w tym protokół wg wzoru stanowiącego załącznik nr 1 do rozporządzenia bhp,
- stosownie do § 41 ust. 1 ww. rozporządzenia, Dyrektor niezwłocznie zawiadomił o wypadkach rodziców lub opiekunów poszkodowanego, pracownika służby bhp i społecznego inspektora pracy, natomiast organ prowadzący Szkołę i Radę Rodziców zawiadomił po upływie odpowiednio: 16, 50 i 58 dni od wypadku, przy czym nastąpiło to niezwłocznie po odbiorze protokołu powypadkowego przez rodziców (opiekunów) poszkodowanego.

(dowód: akta kontroli str. 364-385 i 389-391)

Z wyjaśnień Dyrektora wynikało, że w roku szkolnym 2011/2012 stosowano praktykę polegającą na zawiadamianiu organu prowadzącego i Rady Rodziców po ustaleniu, czy miał miejsce wypadek oraz jego przebiegu i przyczyny, co jest możliwe najczęściej dopiero po przeprowadzeniu postępowania powypadkowego, a w szczególności sporządzeniu protokołu powypadkowego. Ponadto Dyrektor wyjaśnił, że obecnie ww. organy zawiadamiane są niezwłocznie po powzięciu informacji o każdym zdarzeniu, które mogłoby mieć charakter wypadku.

(dowód: akta kontroli str. 543-544)

1.1.7. W Statucie oraz dokumencie „Strategie działań zapobiegawczych i interwencyjnych wobec młodzieży zagrożonej uzależnieniem” na lata 2015-2018, dostępnych na stronie internetowej Szkoły⁹, zawarto procedury postępowania w przypadku uzyskania informacji, stwierdzenia lub podejrzenia niewłaściwego zachowania ucznia, w szczególności dotyczy to sytuacji związanych z: używaniem alkoholu, środków odurzających i substancji psychotropowych, uprawianiem nierzędu, przejawianiem zachowań świadczących o demoralizacji (naruszanie zasad współżycia społecznego, popełnienie czynu karalnego, systematyczne uchylanie się od obowiązku szkolnego, wólczugostwo, udział w działalności grup przestępczych i cyberprzemoc), znalezienia na terenie Szkoły broni, materiałów wybuchowych i innych niebezpiecznych substancji lub przedmiotów. Procedury te obejmują również postępowanie nauczyciela wobec uczniów będących ofiarami czynu karalnego lub ulegli w Szkole wypadkowi. Procedury te przewidują wykorzystanie zapisów z monitoringu wizyjnego do ujawnienia uczestników oraz ustalenia okoliczności zdarzenia.

(dowód: akta kontroli str. 41, 61-66 i 107-115)

⁸⁸ Udokumentowanych protokołami powypadkowymi nr 11/2011/2012, 123/2011/2012 i 12/2011/2012.

⁹ <http://www.g1.malbork.pl/satut-szkoly> i http://www.g1.malbork.pl/dok_dyr/Wychowanie_opieka_profilaktyka_2015-2018.pdf.

Dyrektor wyjaśnił m.in., że po rozpoczęciu roku szkolnego uczniowie klas pierwszych oprowadzani byli przez wychowawców po budynku Szkoły i informowani m.in. o funkcjonującym systemie monitoringu wizyjnego. Zasady bezpieczeństwa oraz procedury postępowania w sytuacjach krytycznych omawiane były ze wszystkimi uczniami m.in. podczas zajęć edukacyjnych i treningów ewakuacyjnych przeprowadzanych co dwa lata w porozumieniu z Komendą Powiatową Państwowej Straży Pożarnej w Malborku (dalej: „KPPSP”).

(dowód: akta kontroli str. 251-253)

W anonimowej i dobrowolnej ankiecie (dalej „ankieta NIK”) przeprowadzonej w ramach niniejszej kontroli wśród 49 spośród 86 uczniów klas trzecich (co stanowiło 57% uczniów klas trzecich), 11 uczniów (22% ankietowanych) potwierdziło, że przekazano im informację o zasadach funkcjonowania monitoringu wizyjnego Szkoły oraz wykorzystania nagrań.

(dowód: akta kontroli str. 546-548)

1.1.8. W celu promowania tematyki prewencji kryminalnej wśród uczniów i ich rodziców, dotyczącej bezpieczeństwa dzieci oraz w celu podnoszenia bezpieczeństwa, Szkoła prowadziła m.in. następujące działania:

- indywidualne rozmowy wychowawców, Pedagoga i dyrekcji z uczniami i ich rodzicami oraz udzielanie im wsparcia,
- organizowano lub współorganizowano zajęcia dla uczniów, projekty, konkursy, wycieczki i spektakle edukacyjne, dotyczące prewencji kryminalnej i bezpieczeństwa,
- zorganizowano zajęcia dla rodziców i uczniów w zakresie profilaktyki uzależnień,
- nauczyciele i Pedagog uczestniczyli w szkoleniach dotyczących bezpieczeństwa,
- Pedagog uczestniczył w pracach zespołów interdyscyplinarnych i zespołów nadzorujących funkcjonowanie rodzin zastępczych uczniów Szkoły.

Powyższe działania prowadzone były przy współpracy m.in. z: Urzędem Miasta Malborka, Komendą Powiatową Policji w Malborku (dalej: „KPP”), Komendą Wojewódzką Państwowej Straży Pożarnej w Gdańsku, KPPSP, Regionalnym Zarządem Gospodarki Wodnej w Gdańsku, Teatrem Kurtyna z Krakowa oraz Narodowym Teatrem Edukacji im. Adama Mickiewicza we Wrocławiu, Centrum Profilaktyki i Terapii Uzależnień w Malborku, Powiatową Stacją Sanitarno-Epidemiologiczną w Malborku, Urzędem Marszałkowskim Województwa Pomorskiego, Bankiem Gospodarstwa Żywnościowego w Malborku, Młodzieżową Grupą PaT- „Podaj dalej”. Ponadto – jak wynika z wyjaśnień Dyrektora – współpracowano z Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Malborku w zakresie pomocy rodzinom uczniów i z Sądem Rejonowym w Malborku (dalej: „Sąd”), czego efektem było zmobilizowanie rodziców do bardziej aktywnej i wydajnej współpracy ze Szkołą, a w uzasadnionych przypadkach – ustanowienie nadzoru kuratorskiego nad uczniami lub ich rodzinami, czy skierowanie uczniów do ośrodka wychowawczego.

(dowód: akta kontroli str. 116-224, 251 i 253-303)

1.1.9. W latach 2007-2015 do Kuratorium Oświaty w Gdańsku (dalej: „Kuratorium”) wpłynęła jedna sprawa dotycząca bezpieczeństwa w Szkole (w 2015 r.)¹⁰, m.in. w zakresie nieudzielenia pierwszej pomocy uczniowi przez nauczyciela. W wyniku rozmowy przeprowadzonej przez Dyrektora z rodzicem, który zgłosił sprawę, przy udziale ww. nauczyciela wyjaśniono, że pierwsza pomoc została udzielona przez

¹⁰ Kuratorium nie zakwalifikowało jej jako skargi, wniosku, interpelacji czy petycji.

Pedagoga i Dyrektora. Dyrektor zarekomendował nauczycielowi zwiększenie kompetencji w zakresie udzielania pierwszej pomocy.

(dowód: akta kontroli str. 393 i 397-399)

1.1.10. W ramach nadzoru sprawowanego nad Szkołą w zakresie zapewnienia uczniom bezpiecznych i higienicznych warunków nauki, wychowania i opieki Kuratorium przeprowadziło:

- w 2008 r. analizę realizacji w roku szkolnym 2007/2008 zadań w zakresie bezpieczeństwa przy pomocy formularza on-line,
- w 2011 r. kontrolę prawidłowości realizacji Rządowego programu „Monitoring wizyjny w szkołach i placówkach”¹¹ (dalej: „Rządowy program monitoringu wizyjnego”). W wyniku kontroli ustalono, że poza nieumieszczeniem w szkolnym programie wychowawczym zasad wykorzystania zapisów z monitoringu, Szkoła spełnia wymagania przewidziane w programie. W ramach realizacji zaleceń pokontrolnych zasady te zamieszczono w Statucie;
- w 2015 r. kontrolę w zakresie prawidłowości prowadzonych przez Szkołę działań wychowawczych i zapobiegawczych wśród dzieci i młodzieży zagrożonej uzależnieniem. Zalecenia sformułowane w wyniku kontroli (uchwalenie przez Radę Rodziców w porozumieniu z Radą Pedagogiczną szkolnych programów – wychowawczego i profilaktycznego oraz opracowanie strategii działań wychowawczych, zapobiegawczych oraz interwencyjnych, skierowanej do dzieci i młodzieży zagrożonej uzależnieniem) zostały zrealizowane;
- w 2015 r. elektroniczną ankietę z Dyrektorem w ramach monitorowania w zakresie zdrowia i bezpieczeństwa w Szkole, na podstawie której stwierdzono, że realizuje on szkolne programy – wychowawczy i profilaktyki, prowadzi diagnozę potrzeb i problemów uczniów, posiada procedury postępowania w sytuacjach zagrożenia bezpieczeństwa. Siedem obszarów wyodrębnionych w zakresie promocji zdrowia oraz zapewnienia bezpieczeństwa oceniono jako całkowicie wystarczające (m.in.: kształtowanie umiejętności psychospołecznych, przeciwdziałanie przemocy rówieśniczej, udzielanie pierwszej pomocy), a cztery – jako pośrednie pomiędzy oceną niewystarczającą i całkowicie wystarczającą (kształtowanie prawidłowych nawyków żywieniowych i przeciwdziałania kryzysom zdrowia psychicznego). Stopień znajomości przez nauczycieli obowiązujących zasad postępowania w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa uczniom w ośmiu obszarach oceniono jako całkowicie wystarczające (bhp, udzielanie pierwszej pomocy w sytuacjach zagrożenia życia lub zdrowia, reagowanie w sytuacjach nadzwyczajnych związanych z substancjami psychoaktywnymi, podejrzeniem występowania poważnych problemów w obszarze zdrowia psychicznego, w przypadku agresywnego zachowania ucznia, w sytuacjach podejrzenia o stosowanie przemocy w rodzinie, znajomość procedury „Niebieskiej karty”, w przypadku stwierdzenia kradzieży, wyłudzenia pieniędzy lub wartościowych przedmiotów, w przypadku stwierdzenia czynników wskazujących na ryzyko zachowań samobójczych).

(dowód: akta kontroli str. 393-397)

1.2. Rozpoznanie zagrożeń bezpieczeństwa szkoły.

1.2.1. W latach 2007-2009 Dyrektor przeprowadzał, wymagane § 3 ust. 1 rozporządzenia bhp, kontrole zapewnienia bezpiecznych i higienicznych warunków

¹¹ Wprowadzony uchwałą Nr 156/2007 Rady Ministrów z dnia 5 września 2007 r. w sprawie Rządowego programu wspierania w latach 2007-2009 organów prowadzących w zapewnieniu bezpiecznych warunków nauki, wychowania i opieki w publicznych szkołach i placówkach „Monitoring wizyjny w szkołach i placówkach”.

korzystania ze szkolnych obiektów, w tym bezpiecznych i higienicznych warunków nauki oraz określał kierunki ich poprawy. Zalecenia z ww. kontroli były sukcesywnie realizowane, przy czym nie dotyczyły one systemu monitoringu wizyjnego¹².

(dowód: akta kontroli str. 316-353 i 358-360)

1.2.2. Budowy i rozbudowy systemu monitoringu wizyjnego nie poprzedzono formalnymi analizami uzasadniającymi potrzebę ich realizacji. Z wyjaśnień Dyrektora wynika, że budowa i rozbudowa tego systemu nastąpiła w wyniku wniosków i rekomendacji (nieodnoszących się wprost do monitoringu wizyjnego) wpływających z prowadzonych analiz sytuacji wychowawczej Szkoły (ewaluacji szkolnych programów – wychowawczego i profilaktycznego) dotyczących funkcjonowania całego systemu zapewnienia bezpieczeństwa uczniów przebywających na terenie Szkoły i wniosków ze sprawozdań dotyczących wypadkowości uczniów. Nie wykorzystywano w tym celu statystyk policyjnych czy straży miejskiej, ponieważ podmioty te dysponują danymi przekazanymi przez Szkołę. Powyższe analizy i sprawozdania dotyczyły m.in. rozpoznania zagrożeń i miejsc ich występowania, co wykorzystano przy ustaleniu obszarów objętych monitoringiem wizyjnym. Ponadto, przed rozpoczęciem budowy systemu monitoringu wizyjnego, specjalista w dziedzinie systemów alarmowych¹³ sporządził projekt techniczny, w którym wskazał m.in. miejsca instalacji kamer, wymagania użytkowe urządzeń oraz cele funkcjonowania (nadzór nad ruchem osób i określenie jego charakteru, obserwację zachowania się osób i ich przemieszczania w obserwowanych obszarach).

(dowód: akta kontroli str. 116-244, 323-353, 358-361, 400-417 i 497-542)

Oprócz działań wymienionych w pkt 1.1.8 niniejszego wystąpienia, prowadzenia treningów ewakuacyjnych i pełnienia dyżurów w czasie przerw lekcyjnych, w celu zapewnienia bezpieczeństwa w Szkole, przed wdrożeniem monitoringu wizyjnego i w trakcie jego funkcjonowania, podejmowano także następujące działania:

- w przypadku niepokojących zachowań uczniów informowano rodziców, prowadzono konsultacje z nauczycielami i wychowawcami, powoływano zespoły wychowawcze, które poszukiwały sposobów rozwiązywania problemów, a w uzasadnionych przypadkach informowano Komisję ds. Nieletnich przy KPP, Sąd i składano wnioski: o wszczęcie postępowania w sprawie demoralizacji uczniów, o wgląd w sytuację rodzinną, a także o zmianę środowiska wychowawczego oraz współpracowano z Kuratorem Sądowym ds. Nieletnich,
- w przypadku trudności wychowawczych wynikających z dysfunkcji rodziny nawiązywano współpracę z Miejskim Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Malborku, Gminnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Malborku i KPP.

(dowód: akta kontroli str. 116-303, 359, 361 i 497-502)

1.2.3. Wnioski i rekomendacje sformułowane w wyniku prowadzonych analiz sytuacji wychowawczej i wypadkowości nie wskazywały bezpośrednio na monitoring wizyjny jako narzędzie pozwalające osiągnąć zakładane cele. Z wyjaśnień Dyrektora wynika, że formalnie nie określano celów i mierników dla systemu monitoringu wizyjnego funkcjonującego w Szkole. Celem statutowym Szkoły jest m.in. zapewnienie uczniom bezpiecznych i higienicznych warunków, tj. każde działanie podjęte w celu podniesienia poziomu bezpieczeństwa, w tym również wykorzystanie monitoringu wizyjnego. Ponadto Dyrektor wyjaśnił, że miernikiem osiągnięcia ww.

¹² Dotyczyły stanu technicznego wyposażenia, urządzeń i elementów obiektów oraz bezpieczeństwa pożarowego.

¹³ Była to osoba posiadająca licencję upoważniającą do eksploatacji, konserwacji i naprawy elektronicznych urządzeń i systemów alarmowych, sygnalizujących zagrożenie chronionych osób i mienia, w miejscach ich zainstalowania.

celu (na co wskazują ww. analizy i sprawozdania) może być np. wzrost poczucia bezpieczeństwa wśród uczniów, zmniejszenie liczby wypadków oraz sytuacji o charakterze kryminalnym na terenie Szkoły.

(dowód: akta kontroli str. 358-361)

W działalności Szkoły w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

Ocena cząstkowa

Pomimo nieprzeprowadzania formalnych analiz potrzeb budowy i rozbudowy systemu monitoringu wizyjnego, decyzje Dyrektora w tym zakresie oparto na rzetelnej analizie wniosków i rekomendacji dotyczących sytuacji wychowawczej Szkoły, funkcjonowania systemu zapewnienia bezpieczeństwa uczniom oraz sprawozdawczości dotyczącej wypadków na terenie Szkoły. Oprócz działań podejmowanych na rzecz rozpoznania potrzeb oraz zapewnienia i poprawy bezpieczeństwa na terenie Szkoły, wynikających z przepisów obowiązującego prawa, należy również wskazać działania stanowiące dobre praktyki, oparte na edukacji, wzajemnym zaufaniu i współdziałaniu uczniów, rodziców, nauczycieli i innych podmiotów.

2. Organizacja i ewaluacja funkcjonowania systemu monitoringu wizyjnego w szkole.

Opis stanu
faktycznego

2.1 Organizacja i funkcjonowanie szkolnego systemu monitoringu wizyjnego.

2.1.1. W skład systemu monitoringu wizyjnego Szkoły wchodziło 11 kamer i jeden monitor, który umożliwiał obserwację obrazu z wszystkich kamer jednocześnie. Na obrazach z poszczególnych kamer widać było m.in.: sylwetki osób, kolor ich włosów i ubrania. Obserwację obrazu z kamer prowadzili dwaj pracownicy szkoły posiadający od 1 września 2015 r. upoważnienia do przetwarzania danych osobowych (kierownik gospodarczy oraz sekretarz szkoły). Obraz z kamer był zapisywany na dysku twardym urządzenia rejestrującego i przechowywany na nim przez 38 dni. Dostęp do zarejestrowanego zapisu z kamer mieli Dyrektor i ww. pracownicy, za pomocą aplikacji (programu komputerowego) zabezpieczonej hasłem.

(dowód: akta kontroli str. 358-360, 386-388, 490-496 i 554-555)

Z wyjaśnień Dyrektora wynika, że:

- ww. pracownikom ustnie zlecił dokonywanie obserwacji obrazu z kamer (stosownie do zapisów w zakresach ich obowiązków, zgodnie z którymi wykonują oni inne czynności wynikające z potrzeb Szkoły, zlecone przez dyrektora). Obserwacja obrazu z kamer jest prowadzona sporadycznie, szczególnie w czasie zajęć lekcyjnych, ponieważ wtedy niewielkie natężenie ruchu w monitorowanych miejscach daje możliwość niemal pełnej obserwacji osób poruszających się po Szkole;
- nie prowadzono obserwacji ciągłej, ponieważ system monitoringu wizyjnego stanowi uzupełnienie nadzoru prowadzonego przez nauczycieli i pracowników Szkoły, a zapisy obrazu z kamer wykorzystuje się do rekonstrukcji zdarzeń;
- w celu poprawy jakości obrazu z kamer i warunków obserwacji wymieniono monitor służący do obserwacji z 20" na 35";
- nagrania z monitoringu dotyczące spraw, w których prowadzi się postępowania wyjaśniające, przechowywane są na zasadach ogólnych, tj. na dysku twardym urządzenia rejestrującego przez 38 dni.

(dowód: akta kontroli str. 358-360 i 386-391)

2.1.2. W sprawie organizacji systemu powiadamiania o zdarzeniach zaobserwowanych na monitorach Dyrektor wyjaśnił, że osoby obserwujące obraz z kamer bezzwłocznie (ustnie lub telefonicznie) powiadamiają o zdarzeniu jego, Wicedyrektora lub Pedagoga, a w miarę możliwości także osoby pełniące dyżury.

(dowód: akta kontroli str. 389-391)

2.1.3. Poza postanowieniami zawartymi w Statucie dotyczącymi zasad wykorzystania zapisów z monitoringu wizyjnego, nie opracowano innych procedur dotyczących obsługi i korzystania z monitoringu wizyjnego. Nagrania obrazów z kamer przechowywane są wyłącznie na dysku twardym urządzenia rejestrującego, a dostęp do nich ma Dyrektor i osoby prowadzące obserwację obrazu z kamer za pośrednictwem chronionej hasłem aplikacji zainstalowanej na komputerach ww. osób chronionych hasłem dostępu i programem antywirusowym.

(dowód: akta kontroli str. 389-392)

2.1.4. Dyrektor wyjaśnił, że sposób rozmieszczenia kamer wynikał z:

- analizy danych dotyczących wypadków w Szkole,
- informacji uzyskanych od nauczycieli i pracowników Szkoły,
- informacji uzyskanych od uczniów z ankiet w ramach ewaluacji szkolnych programów – wychowawczego i profilaktycznego,
- projektu opracowanego przez specjalistę w dziedzinie systemów alarmowych, przy czym ich liczba i parametry techniczne urządzeń były wynikiem konsensusu pomiędzy potrzebami a możliwościami finansowymi.

(dowód: akta kontroli str. 389 i 392)

Stosując się do wskazówek zawartych w Rządowym programie monitoringu wizyjnego, ww. projekcie oraz wynikach analiz i ankiet, kamery zainstalowano przy wejściach do Szkoły (trzy kamery na zewnątrz budynku Szkoły umożliwiają obserwację okolic wejść i boiska szkolnego) i w ciągach komunikacyjnych (dziewięć kamer wewnątrz budynku umożliwia obserwację korytarzy w piwnicy, w której znajdują się m.in. szatnie, holu oraz okolic wyjść z budynku).

(dowód: akta kontroli str. 490-496 i 503-542)

Z ankiet NIK przeprowadzonych wśród 49 uczniów klas trzecich oraz 27 nauczycieli wynikało, że:

- 22% ankietowanych uczniów wyraziło chęć uczestnictwa w podejmowaniu decyzji o rozmieszczeniu kamer systemu monitoringu wizyjnego Szkoły,
- 92,6% ankietowanych nauczycieli stwierdziło, że nie uczestniczyli w procesie projektowania tego systemu,
- w ramach zmian w sposobie funkcjonowania systemu monitoringu wizyjnego dwóch ankietowanych nauczycieli zaproponowało objęcie monitoringiem II i III piętra budynku Szkoły, a jeden zaproponował: „obecność osoby obserwującej obraz z kamer przez cały czas pobytu uczniów w Szkole”.

(dowód: akta kontroli str. 546-551)

2.1.5. Łączny koszt budowy i modernizacji systemu monitoringu wizyjnego Szkoły wyniósł 27,2 tys. zł, z czego budowa – 19,0 tys. zł, a modernizacja – 8,2 tys. zł. Roczne koszty funkcjonowania systemu wyniosły w latach: 2007, 2009, i 2014 – 0,025 tys. zł, w latach: 2008, 2013 i 2015 – 0,2 tys. zł, w 2010 r. – 0,6 tys. zł, w 2011 r. – 1,8 tys. zł, w 2012 r. – 0,8 tys. zł.

(dowód: akta kontroli str. 354)

2.1.6. Oględziny systemu monitoringu wizyjnego zainstalowanego na terenie Szkoły wykazały, że system ten był sprawny i utrzymany w odpowiednim stanie technicznym.

(dowód: akta kontroli str. 490-496)

System monitoringu wizyjnego był poddawany przeglądom i konserwacji. Prowadzono „Książkę przeglądów, napraw i kontroli systemu monitoringu wizyjnego”. W latach 2007-2015 wykonano następujące prace:

- w 2012 r. wymieniono mechanicznie uszkodzoną kamerę i usunięto usterkę układu łączności powodującą brak podglądu na monitorze,
- w 2013 r. wymieniono urządzenie rejestrujące uszkodzone w wyniku przepięcia elektrycznego oraz trzy kamery z powodu pogorszenia jakości obrazu w wyniku zużycia się elementów optyki,
- w 2015 r. wymieniono jedną kamerę, z powodu pogorszenia jakości obrazu w wyniku zużycia elementów optyki.

W przypadku urządzenia rejestrującego, którego uszkodzenie uniemożliwiało nagrywanie obrazu, jego wymiany dokonano po upływie ponad półtora miesiąca od stwierdzenia uszkodzenia, co wynikało z konieczności przeprowadzenia stosownego postępowania przez ubezpieczyciela, w tym sporządzenia ekspertyzy oraz oczekiwania na instalację nowego rejestratora zakupionego po uzyskaniu odszkodowania. W pozostałych przypadkach wymiany i napraw dokonywano w terminie od jednego do ośmiu dni od stwierdzenia usterki i zlecenia naprawy.

(dowód: akta kontroli str. 417-421 i 482-489)

2.2. Ewaluacja funkcjonowania szkolnego systemu monitoringu wizyjnego.

2.2.1. Szkoła nie prowadziła analizy skuteczności funkcjonowania systemu monitoringu wizyjnego ponieważ – jak wynika z wyjaśnień Dyrektora – założonym celem systemu było pełnienie funkcji uzupełniającej i wspomagającej nadzór osobisty podczas dyżurów. Zdaniem Dyrektora, system monitoringu wizyjnego w sposób znaczący wpłynął na zwiększenie poziomu bezpieczeństwa w Szkole i poczucie bezpieczeństwa uczniów, co wynika m.in. z analizy sytuacji wychowawczej Szkoły, ankiet przeprowadzanych wśród uczniów w ramach ewaluacji szkolnych programów – wychowawczego i profilaktycznego, analizy wypadków i licznych obserwacji. W opinii Dyrektora bez szczegółowych badań analitycznych przeprowadzanych przez profesjonalne firmy trudno ocenić, w jakim stopniu monitoring wizyjny wpłynął na poziom bezpieczeństwa. Ponadto Dyrektor wyjaśnił, że z powodu niemalże pełnej wykrywalności sprawców czynów zabronionych popełnionych na terenie Szkoły odnotowuje się znikomą ilość zdarzeń o charakterze przemocy fizycznej lub kradzieży, co jest zasługą wielu czynników, w tym m.in. monitoringu wizyjnego.

(dowód: akta kontroli str. 390-392 i 427-429)

2.2.2. Szkoła nie formułowała wniosków lub zaleceń dotyczących funkcjonowania systemu monitoringu wizyjnego, ponieważ nie prowadziło analiz w tym zakresie.

(dowód: akta kontroli str. 390 i 392)

2.2.3. W Szkole nie prowadzono ewidencji skuteczności systemu monitoringu wizyjnego na potrzeby jego ewaluacji, jak też dokumentacji dotyczącej zdarzeń w identyfikacji których wykorzystywany był monitoring. Z wyjaśnień Dyrektora wynikało, że ewidencji takiej nie prowadzono, ponieważ system pełnił funkcję dodatkową i uzupełniającą nadzór osobisty, a zdarzenia wymagające analizy obrazu z kamer były sporadyczne.

(dowód: akta kontroli str. 362, 390 i 392)

2.2.4. Uczniowie, rodzice i opiekunowie nie zwracali się o udostępnienie zapisów z kamer monitoringu wizyjnego Szkoły.

(dowód: akta kontroli str. 363, 390 i 392)

2.2.5. Policja, straż miejska i inne służby nie zwracały się o udostępnienie zapisów z kamer monitoringu wizyjnego Szkoły. Dyrektor wyjaśnił, że monitoring wizyjny wykorzystywany był tylko w szkolnych dochodzeniach wewnętrznych.

(dowód: akta kontroli str. 363, 390 i 392)

2.2.6. Analiza wyników ewaluacji szkolnych programów – wychowawczego i profilaktycznego wykazała w okresie funkcjonowania systemu monitoringu wizyjnego (lata 2007-2015) m.in., że:

- wzrosła liczba uczniów deklarujących całkowitą abstynencję alkoholową,
- zmniejszyła się liczba uczniów spożywających alkohol,
- zwiększył się odsetek uczniów deklarujących całkowitą abstynencję nikotynową w okresie od 2012 r. do 2015 r. z 47,2 % do 61,2%, a odsetek deklarujących uzależnienie od nikotyny zmniejszył się od 2013 r. do 2015 r. z 11,2% do 8,14%,
- zmniejszył się procentowy udział uczniów deklarujących inicjację narkotykową w okresie od 2013 r. do 2015 r. z 16,4% do 4,0%,
- zmniejszył się odsetek uczniów uznających działania Szkoły za nieskuteczne w okresie od 2013 r. do 2015 r. z 15% do 9% (do poziomu z 2007 r.), a odsetek odczuwających poprawę kształtował się średnio na poziomie 26,1%,
- procentowy udział uczniów wysoko oceniających bezpieczeństwo w Szkole kształtował się na poziomie 85,4%,
- odsetek uczniów, którzy nie doświadczyli przemocy w Szkole, zmniejszył się w okresie od 2011 r.¹⁴ do 2013 r. z 79,6% do 75,3%, oraz wzrósł do 83,7% w 2015 r.,
- zmniejszył się odsetek uczniów, którzy nie czuli się bezpiecznie w Szkole w latach 2012-2014¹⁵, z 17,5% do 13,2%,
- odsetek uczniów, którzy uważali, że największy wpływ na bezpieczeństwo mają nauczyciele zmniejszył się w latach 2013 – 2015 z 54,9% do 41,0%,
- w latach 2010-2015¹⁶ uczniowie wskazywali, że monitoring wizyjny miał wpływ na bezpieczeństwo w Szkole.

(dowód: akta kontroli str. 123-240)

Z ankiety NIK przeprowadzonej wśród 49 uczniów klas trzecich wynikało m.in., że:

- większość ankietowanych uważała, że monitoring wizyjny w Szkole ma wpływ na ograniczenie ilości zniszczonych ścian¹⁷ (71,4%), bójki (65,3%) i kradzieże (73,5%), natomiast 46,9%¹⁸ uważała, że nie ma wpływu na wyłudzenie, a 61,2% – że nie ma wpływu na zastraszanie,
- połowa ankietowanych stwierdziła, że monitoring wizyjny nigdy nie ma wpływu na ich zachowanie, a połowa – że zawsze lub przynajmniej czasami ma wpływ,
- większości ankietowanych nie były znane przypadki wykorzystania nagrań systemu monitoringu wizyjnego do ustalenia sprawcy, uczestników lub przebiegu zdarzenia (12,2% wiedziało o ich wykorzystaniu w przypadku niszczenia ścian, 32,7% – w przypadku bójki, 14,3% – w przypadku kradzieży, 6,1% – w przypadku wyłudzenia i zastraszania),

¹⁴ W wynikach za lata wcześniejsze nie podawano tego współczynnika.

¹⁵ W wynikach za pozostałe lata nie podawano tego współczynnika.

¹⁶ W wynikach za lata wcześniejsze nie podawano tego miernika.

¹⁷ Pisanie po ścianach.

¹⁸ Czterech uczniów nie podało informacji w tym zakresie.

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Gdańsku

LGD.410.007.02.2016
P/16/076

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Gdańsku
ul. Wały Jagiellońskie 36, 80-853 Gdańsk
T +48 58 768 36 00, F +48 58 768 36 05
lgd@nik.gov.pl

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli	P/16/076 – „Wykorzystanie Monitoringu Wizyjnego w szkołach i jego wpływ na bezpieczeństwo uczniów”.
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Gdańsku
Kontrolerzy	Rafał Wieczorkowski, specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LGD/16/2016 z 21 kwietnia 2016 r. (dowód: akta kontroli str. 1-2)
Jednostka kontrolowana	Gimnazjum nr 1 im. Jana III Sobieskiego w Malborku, ul. Żeromskiego 45, 82-200 Malbork (dalej: „Szkoła”).
Kierownik jednostki kontrolowanej	Sławomir Kempa, Dyrektor Gimnazjum nr 1 im. Jana III Sobieskiego w Malborku (dalej: „Dyrektor”). (dowód: akta kontroli str. 3-5)

II. Ocena kontrolowanej działalności

Ocena ogólna

W ocenie Najwyższej Izby Kontroli¹ system monitoringu wizyjnego funkcjonujący w Szkole w latach 2007-2015 wpłynął na poprawę bezpieczeństwa uczniów.

W Szkole podejmowano działania na rzecz rozpoznania potrzeb oraz zapewnienia i poprawy bezpieczeństwa na jej terenie, wynikające z przepisów obowiązującego prawa, w tym m.in. nadzór nad uczniami, jak również działania oparte na edukacji, wzajemnym zaufaniu i współdziałaniu z uczniami, rodzicami, nauczycielami i innymi podmiotami.

Decyzje Dyrektora dotyczące budowy a następnie modernizacji systemu monitoringu wizyjnego zostały podjęte na podstawie rzetelnych analiz funkcjonującego w Szkole systemu bezpieczeństwa. Zastosowane środki techniczne i organizacyjne, w tym środki zapewniające ochronę danych osobowych zawartych na nagraniach zarejestrowanych przez kamery systemu monitoringu wizyjnego, były adekwatne. Dyrektor zapewnił sprawność i utrzymanie urządzeń w stanie technicznym zapewniającym realizację postawionych systemowi celów (system pełnił głównie funkcję prewencyjną i dowodową). Szkoła nie prowadziła ewidencji skuteczności systemu monitoringu wizyjnego na potrzeby jego ewaluacji, niemniej jednak dokonywała rzetelnych ocen skuteczności systemu bezpieczeństwa, wykorzystując w tym celu dostępne informacje wskazujące na wzrost poziomu bezpieczeństwa m.in.: wyniki ewaluacji szkolnych programów – wychowawczego i profilaktycznego, w tym ankiet przeprowadzonych wśród uczniów, dane z ewidencji wypadków występujących na terenie Szkoły, z protokołów z kontroli zapewnienia bezpiecznych i higienicznych warunków korzystania ze szkolnych obiektów. Podstawowym mechanizmem zapewniającym bezpieczeństwo w Szkole był nadzór osobisty prowadzony przez nauczycieli i pozostałych pracowników podczas

¹ Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna. Jeżeli sformułowanie oceny ogólnej według proponowanej skali byłoby nadmiernie utrudnione, albo taka ocena nie dawałaby prawdziwego obrazu funkcjonowania kontrolowanej jednostki w zakresie objętym kontrolą, stosuje się ocenę opisową.

dyżurów, a system monitoringu wizyjnego pełnił głównie funkcję wspomagającą i prewencyjną. Monitoring wizyjny był pomocny przy ustalaniu sprawców, osób poszkodowanych lub przebiegu zdarzeń, a uczniowie w ankiecie przeprowadzonej przez NIK dotyczącej bezpieczeństwa wskazywali, że czują się w Szkole bezpiecznie.

Stwierdzone nieprawidłowości polegały na nieprzestrzeganiu przepisów dotyczących ochrony danych osobowych:

- zbioru danych osobowych stanowiącego nagrania zarejestrowane przez kamery systemu monitoringu wizyjnego nie objęto Polityką bezpieczeństwa informacji² Szkoły, pomimo wymogu wynikającego z art. 36 ust. 2 w związku z art. 6 ust. 1 i art. 7 pkt 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych³.
- nie zgłoszono do 24 czerwca 2015 r.⁴ ww. zbioru do rejestracji Generalnemu Inspektorowi Ochrony Danych Osobowych, pomimo wymogu wynikającego z art. 40 ustawy o ochronie danych osobowych.

Wprawdzie nie dopełniono ww. wymogów formalnych to stosowano środki zapewniające ochronę ww. zbioru.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

1. Działania na rzecz rozpoznania, zapewnienia i poprawy bezpieczeństwa uczniów na terenie szkoły.

Opis stanu
faktycznego

1.1. Warunki organizacyjne i podejmowane działania służące zapewnieniu bezpieczeństwa w szkole.

1.1.1. W „Statucie Gimnazjum nr 1 w Malborku” (dalej: „Statut”) zawarto postanowienia dotyczące zapewnienia bezpieczeństwa uczniom w Szkole, w tym m.in. warunki pobytu i zakres zadań nauczycieli, związanych z zapewnieniem bezpieczeństwa uczniom w czasie organizowanych zajęć, stosownie do wymogu § 18 pkt 3 załącznika nr 3 do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 maja 2001 r. w sprawie ramowych statutow publicznego przedszkola oraz publicznych szkół⁵ (dalej: „rozporządzenie w sprawie statutow”),

(dowód: akta kontroli str. 6-41 i 107-115)

1.1.2. W Statucie zapisano, że teren szkoły jest objęty monitoringiem wizyjnym.

(dowód: akta kontroli str. 29 i 32)

Ponadto w dokumencie pn.: „Koncepcja pracy Gimnazjum nr 1 im. Jana III Sobieskiego w Malborku” zawarto m.in. misję, wizję i kierunki rozwoju, odwołujące się do kwestii bezpieczeństwa, a wśród mocnych stron Szkoły wymieniono posiadanie monitoringu wizyjnego.

(dowód: akta kontroli str. 42-44 i 358-360)

1.1.3. W „Szkolnym programie wychowawczym” i „Szkolnym programie profilaktycznym” Szkoły (dalej „szkolne programy – wychowawczy i profilaktyczny”) nie zawarto postanowień dotyczących zasad wykorzystania zapisów z monitoringu

² Przez którą należy rozumieć dokumentację opisującą sposób przetwarzania danych osobowych oraz środki techniczne i organizacyjne zapewniające ochronę przetwarzanych danych osobowych.

³ Dz. U. z 2015 r. poz. 2135, ze zm. (dalej: „ustawa o ochronie danych osobowych”).

⁴ Tj. do dnia zgłoszenia administratora bezpieczeństwa informacji Generalnemu Inspektorowi Ochrony Danych Osobowych (dalej: „GIODO”).

⁵ Dz. U. Nr 61 poz. 624, ze zm.

wizyjnego do realizacji misji wychowawczej, ponieważ zasady te zawarto w Statucie będącym, – jak wyjaśnił Dyrektor – aktem prawa lokalnego.

(dowód: akta kontroli str. 32, 50-106 i 427-429)

Pedagog szkolny (dalej: „Pedagog”) corocznie przeprowadzała ewaluacje szkolnych programów – wychowawczego i profilaktycznego, których wyniki przedstawiała Radzie Pedagogicznej. Do ewaluacji wykorzystano:

- ankietę przeprowadzaną wśród wszystkich uczniów pod koniec każdego roku,
- analizę dokumentacji szkolnej, w tym dokumentacji Pedagoga,
- analizę obserwacji nauczycieli dotyczącej postaw uczniowskich,
- analizę informacji zwrotnych od rodziców dotyczących postaw ich dzieci,
- analizę sytuacji wychowawczej Szkoły.

Przedmiotem ewaluacji były m.in.: hierarchia wartości, postawa uczniów wobec sytuacji konfliktowych, miejsca występowania sytuacji konfliktowych, formy przemocy i agresji, poczucie bezpieczeństwa uczniów, stosowane metody podniesienia poziomu bezpieczeństwa, relacje interpersonalne, skuteczność walki z uzależnieniami i frekwencja na zajęciach pozalekcyjnych. Efektem ewaluacji było sformułowanie dalszych kierunków działań i modyfikacje ww. programów. Wyniki ewaluacji i zalecenia zostały ujęte w protokołach posiedzeń Rady Pedagogicznej.

(dowód: akta kontroli str. 50-106 i 116-244)

1.1.4. W ramach sprawowanego nadzoru nad uczniami w Szkole wprowadzono „Regulamin dyżurów pracowników”, w którym określono m.in. godziny i miejsca pełnienia dyżurów, liczbę nauczycieli i pracowników obsługi na dyżurze, w tym także na boisku szkolnym, w okresie gdy warunki atmosferyczne pozwalają na spędzanie wolnego czasu na świeżym powietrzu oraz zasady zastępstwa na dyżurze w przypadku nieobecności nauczyciela wyznaczonego w planie dyżurów⁶. Stosownie do ww. regulaminu Dyrektor corocznie opracowywał plan dyżurów, w którym wyznaczał nauczycieli pełniących poszczególne dyżury.

(dowód: akta kontroli str. 245-250, 355-357 i 358-360)

Dyrektor kontrolował realizację ww. Regulaminu i planu dyżurów na każdej przerwie poprzez sprawdzenie najważniejszych pod względem bezpieczeństwa miejsc dyżurowania (wejścia głównego, holu pierwszego piętra, boiska szkolnego – w okresie letnim – i szatni – po ostatniej lekcji). Sporadycznie do kontroli w tym zakresie wykorzystywano monitoring wizyjny. Ponadto z wyjaśnień Dyrektora wynikało, że obecność pracowników obsługi na dyżurach miała charakter pomocniczy (doraźny i wspomagający nauczycieli) i dotyczyła głównie utrzymania czystości i porządku, dlatego nie uregulował formalnie zastępstw tych pracowników na dyżurach (obowiązki w tym zakresie na bieżąco przejmują pracownicy ustnie wyznaczeni przez kierownika gospodarczego).

(dowód: akta kontroli str. 251, 253 i 358-360)

1.1.5. W latach 2007-2015 Dyrektor prowadził rejestr wypadków wg wzoru określonego w załączniku nr 2 do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 grudnia 2002 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach⁷ (dalej: „rozporządzenie bhp”).

(dowód: akta kontroli str. 304-314)

⁶ Zgodnie z postanowieniami regulaminu, nauczyciel przyjmujący zastępstwo za nieobecnego nauczyciela przyjmuje również jego dyżur po odbytej lekcji. Jeżeli nauczyciel w tym czasie pełni własny dyżur, to dyrektor szkoły wyznacza innego nauczyciela do pełnienia dyżuru. Informacja o dodatkowym dyżurze znajduje się na karcie zastępstw w pokoju nauczycielskim.

⁷ Dz. U. z 2003 r. Nr 6, poz. 69, ze zm.

W latach 2007-2015 w ww. rejestrze odnotowano 122 wypadków (w poszczególnych latach odpowiednio: 13, 25, 13, 13, 16, 14, 10, 6 i 12 wypadków), z czego osiem zakwalifikowanych przez Dyrektora jako wypadki spowodowane umyślnym uderzeniem (po dwa wypadki w 2008 r. i 2009 r., jeden w 2010 r. i trzy w 2012 r.), a pozostałe 114 – w wyniku przypadkowego uderzenia lub nieuwagi. Nie odnotowano wypadków, których przyczyną było pobicie, niedostateczny nadzór lub jego brak.

(dowód: akta kontroli str. 315)

1.1.6. Badanie dokumentacji dotyczącej trzech wypadków odnotowanych w rejestrze w 2012 r., zakwalifikowanych przez Dyrektora jako wypadki spowodowane umyślnym uderzeniem⁸ wykazało m.in., że:

- pracownicy, którzy powzięli wiadomość o wypadku, niezwłocznie zapewnili poszkodowanemu opiekę, stosownie do § 40 rozporządzenia bhp,
- powołany przez Dyrektora zespół powypadkowy przeprowadził stosowne postępowanie powypadkowe, sporządził dokumentację powypadkową, w tym protokół wg wzoru stanowiącego załącznik nr 1 do rozporządzenia bhp,
- stosownie do § 41 ust. 1 ww. rozporządzenia, Dyrektor niezwłocznie zawiadomił o wypadkach rodziców lub opiekunów poszkodowanego, pracownika służby bhp i społecznego inspektora pracy, natomiast organ prowadzący Szkołę i Radę Rodziców zawiadomił po upływie odpowiednio: 16, 50 i 58 dni od wypadku, przy czym nastąpiło to niezwłocznie po odbiorze protokołu powypadkowego przez rodziców (opiekunów) poszkodowanego.

(dowód: akta kontroli str. 364-385 i 389-391)

Z wyjaśnień Dyrektora wynikało, że w roku szkolnym 2011/2012 stosowano praktykę polegającą na zawiadamianiu organu prowadzącego i Rady Rodziców po ustaleniu, czy miał miejsce wypadek oraz jego przebiegu i przyczyny, co jest możliwe najczęściej dopiero po przeprowadzeniu postępowania powypadkowego, a w szczególności sporządzeniu protokołu powypadkowego. Ponadto Dyrektor wyjaśnił, że obecnie ww. organy zawiadamiane są niezwłocznie po powzięciu informacji o każdym zdarzeniu, które mogłoby mieć charakter wypadku.

(dowód: akta kontroli str. 543-544)

1.1.7. W Statucie oraz dokumencie „Strategie działań zapobiegawczych i interwencyjnych wobec młodzieży zagrożonej uzależnieniem” na lata 2015-2018, dostępnych na stronie internetowej Szkoły⁹, zawarto procedury postępowania w przypadku uzyskania informacji, stwierdzenia lub podejrzenia niewłaściwego zachowania ucznia, w szczególności dotyczy to sytuacji związanych z: używaniem alkoholu, środków odurzających i substancji psychotropowych, uprawianiem nierzędu, przejawianiem zachowań świadczących o demoralizacji (naruszanie zasad współżycia społecznego, popełnienie czynu karalnego, systematyczne uchylanie się od obowiązku szkolnego, włóczęgostwo, udział w działalności grup przestępczych i cyberprzemoc), znalezienia na terenie Szkoły broni, materiałów wybuchowych i innych niebezpiecznych substancji lub przedmiotów. Procedury te obejmują również postępowanie nauczyciela wobec uczniów będących ofiarami czynu karalnego lub ulegli w Szkole wypadkowi. Procedury te przewidują wykorzystanie zapisów z monitoringu wizyjnego do ujawnienia uczestników oraz ustalenia okoliczności zdarzenia.

(dowód: akta kontroli str. 41, 61-66 i 107-115)

⁸⁸ Udokumentowanych protokołami powypadkowymi nr 11/2011/2012, 123/2011/2012 i 12/2011/2012.

⁹ <http://www.g1.malbork.pl/satut-szkoly> i http://www.g1.malbork.pl/dok_dyr/Wychowanie_opieka_profilaktyka_2015-2018.pdf.

Dyrektor wyjaśnił m.in., że po rozpoczęciu roku szkolnego uczniowie klas pierwszych oprowadzani byli przez wychowawców po budynku Szkoły i informowani m.in. o funkcjonującym systemie monitoringu wizyjnego. Zasady bezpieczeństwa oraz procedury postępowania w sytuacjach krytycznych omawiane były ze wszystkimi uczniami m.in. podczas zajęć edukacyjnych i treningów ewakuacyjnych przeprowadzanych co dwa lata w porozumieniu z Komendą Powiatową Państwowej Straży Pożarnej w Malborku (dalej: „KPPSP”).

(dowód: akta kontroli str. 251-253)

W anonimowej i dobrowolnej ankiecie (dalej „ankieta NIK”) przeprowadzonej w ramach niniejszej kontroli wśród 49 spośród 86 uczniów klas trzecich (co stanowiło 57% uczniów klas trzecich), 11 uczniów (22% ankietowanych) potwierdziło, że przekazano im informację o zasadach funkcjonowania monitoringu wizyjnego Szkoły oraz wykorzystania nagrań.

(dowód: akta kontroli str. 546-548)

1.1.8. W celu promowania tematyki prewencji kryminalnej wśród uczniów i ich rodziców, dotyczącej bezpieczeństwa dzieci oraz w celu podnoszenia bezpieczeństwa, Szkoła prowadziła m.in. następujące działania:

- indywidualne rozmowy wychowawców, Pedagoga i dyrekcji z uczniami i ich rodzicami oraz udzielanie im wsparcia,
- organizowano lub współorganizowano zajęcia dla uczniów, projekty, konkursy, wycieczki i spektakle edukacyjne, dotyczące prewencji kryminalnej i bezpieczeństwa,
- zorganizowano zajęcia dla rodziców i uczniów w zakresie profilaktyki uzależnień,
- nauczyciele i Pedagog uczestniczyli w szkoleniach dotyczących bezpieczeństwa,
- Pedagog uczestniczył w pracach zespołów interdyscyplinarnych i zespołów nadzorujących funkcjonowanie rodzin zastępczych uczniów Szkoły.

Powyższe działania prowadzone były przy współpracy m.in. z: Urzędem Miasta Malborka, Komendą Powiatową Policji w Malborku (dalej: „KPP”), Komendą Wojewódzką Państwowej Straży Pożarnej w Gdańsku, KPPSP, Regionalnym Zarządem Gospodarki Wodnej w Gdańsku, Teatrem Kurtyna z Krakowa oraz Narodowym Teatrem Edukacji im. Adama Mickiewicza we Wrocławiu, Centrum Profilaktyki i Terapii Uzależnień w Malborku, Powiatową Stacją Sanitarno-Epidemiologiczną w Malborku, Urzędem Marszałkowskim Województwa Pomorskiego, Bankiem Gospodarstwa Żywnościowego w Malborku, Młodzieżową Grupą PaT- „Podaj dalej”. Ponadto – jak wynika z wyjaśnień Dyrektora – współpracowano z Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Malborku w zakresie pomocy rodzinom uczniów i z Sądem Rejonowym w Malborku (dalej: „Sąd”), czego efektem było zmobilizowanie rodziców do bardziej aktywnej i wydajnej współpracy ze Szkołą, a w uzasadnionych przypadkach – ustanowienie nadzoru kuratorskiego nad uczniami lub ich rodzinami, czy skierowanie uczniów do ośrodka wychowawczego.

(dowód: akta kontroli str. 116-224, 251 i 253-303)

1.1.9. W latach 2007-2015 do Kuratorium Oświaty w Gdańsku (dalej: „Kuratorium”) wpłynęła jedna sprawa dotycząca bezpieczeństwa w Szkole (w 2015 r.)¹⁰, m.in. w zakresie nieudzielenia pierwszej pomocy uczniowi przez nauczyciela. W wyniku rozmowy przeprowadzonej przez Dyrektora z rodzicem, który zgłosił sprawę, przy udziale ww. nauczyciela wyjaśniono, że pierwsza pomoc została udzielona przez

¹⁰ Kuratorium nie zakwalifikowało jej jako skargi, wniosku, interpelacji czy petycji.

Pedagoga i Dyrektora. Dyrektor zarekomendował nauczycielowi zwiększenie kompetencji w zakresie udzielania pierwszej pomocy.

(dowód: akta kontroli str. 393 i 397-399)

1.1.10. W ramach nadzoru sprawowanego nad Szkołą w zakresie zapewnienia uczniom bezpiecznych i higienicznych warunków nauki, wychowania i opieki Kuratorium przeprowadziło:

- w 2008 r. analizę realizacji w roku szkolnym 2007/2008 zadań w zakresie bezpieczeństwa przy pomocy formularza on-line,
- w 2011 r. kontrolę prawidłowości realizacji Rządowego programu „Monitoring wizyjny w szkołach i placówkach”¹¹ (dalej: „Rządowy program monitoringu wizyjnego”). W wyniku kontroli ustalono, że poza nieumieszczeniem w szkolnym programie wychowawczym zasad wykorzystania zapisów z monitoringu, Szkoła spełnia wymagania przewidziane w programie. W ramach realizacji zaleceń pokontrolnych zasady te zamieszczono w Statucie;
- w 2015 r. kontrolę w zakresie prawidłowości prowadzonych przez Szkołę działań wychowawczych i zapobiegawczych wśród dzieci i młodzieży zagrożonej uzależnieniem. Zalecenia sformułowane w wyniku kontroli (uchwalenie przez Radę Rodziców w porozumieniu z Radą Pedagogiczną szkolnych programów – wychowawczego i profilaktycznego oraz opracowanie strategii działań wychowawczych, zapobiegawczych oraz interwencyjnych, skierowanej do dzieci i młodzieży zagrożonej uzależnieniem) zostały zrealizowane;
- w 2015 r. elektroniczną ankietę z Dyrektorem w ramach monitorowania w zakresie zdrowia i bezpieczeństwa w Szkole, na podstawie której stwierdzono, że realizuje on szkolne programy – wychowawczy i profilaktyki, prowadzi diagnozę potrzeb i problemów uczniów, posiada procedury postępowania w sytuacjach zagrożenia bezpieczeństwa. Siedem obszarów wyodrębnionych w zakresie promocji zdrowia oraz zapewnienia bezpieczeństwa oceniono jako całkowicie wystarczające (m.in.: kształtowanie umiejętności psychospołecznych, przeciwdziałanie przemocy rówieśniczej, udzielanie pierwszej pomocy), a cztery – jako pośrednie pomiędzy oceną niewystarczającą a całkowicie wystarczającą (kształtowanie prawidłowych nawyków żywieniowych i przeciwdziałania kryzysom zdrowia psychicznego). Stopień znajomości przez nauczycieli obowiązujących zasad postępowania w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa uczniom w ośmiu obszarach oceniono jako całkowicie wystarczające (bhp, udzielanie pierwszej pomocy w sytuacjach zagrożenia życia lub zdrowia, reagowanie w sytuacjach nadzwyczajnych związanych z substancjami psychoaktywnymi, podejrzeniem występowania poważnych problemów w obszarze zdrowia psychicznego, w przypadku agresywnego zachowania ucznia, w sytuacjach podejrzenia o stosowanie przemocy w rodzinie, znajomość procedury „Niebieskiej karty”, w przypadku stwierdzenia kradzieży, wyłudzenia pieniędzy lub wartościowych przedmiotów, w przypadku stwierdzenia czynników wskazujących na ryzyko zachowań samobójczych).

(dowód: akta kontroli str. 393-397)

1.2. Rozpoznanie zagrożeń bezpieczeństwa szkoły.

1.2.1. W latach 2007-2009 Dyrektor przeprowadzał, wymagane § 3 ust. 1 rozporządzenia bhp, kontrole zapewnienia bezpiecznych i higienicznych warunków

¹¹ Wprowadzony uchwałą Nr 156/2007 Rady Ministrów z dnia 5 września 2007 r. w sprawie Rządowego programu wspierania w latach 2007-2009 organów prowadzących w zapewnieniu bezpiecznych warunków nauki, wychowania i opieki w publicznych szkołach i placówkach „Monitoring wizyjny w szkołach i placówkach”.

korzystania ze szkolnych obiektów, w tym bezpiecznych i higienicznych warunków nauki oraz określał kierunki ich poprawy. Zalecenia z ww. kontroli były sukcesywnie realizowane, przy czym nie dotyczyły one systemu monitoringu wizyjnego¹².

(dowód: akta kontroli str. 316-353 i 358-360)

1.2.2. Budowy i rozbudowy systemu monitoringu wizyjnego nie poprzedzono formalnymi analizami uzasadniającymi potrzebę ich realizacji. Z wyjaśnień Dyrektora wynika, że budowa i rozbudowa tego systemu nastąpiła w wyniku wniosków i rekomendacji (nieodnoszących się wprost do monitoringu wizyjnego) wpływających z prowadzonych analiz sytuacji wychowawczej Szkoły (ewaluacji szkolnych programów – wychowawczego i profilaktycznego) dotyczących funkcjonowania całego systemu zapewnienia bezpieczeństwa uczniów przebywających na terenie Szkoły i wniosków ze sprawozdań dotyczących wypadkowości uczniów. Nie wykorzystywano w tym celu statystyk policyjnych czy straży miejskiej, ponieważ podmioty te dysponują danymi przekazanymi przez Szkołę. Powyższe analizy i sprawozdania dotyczyły m.in. rozpoznania zagrożeń i miejsc ich występowania, co wykorzystano przy ustaleniu obszarów objętych monitoringiem wizyjnym. Ponadto, przed rozpoczęciem budowy systemu monitoringu wizyjnego, specjalista w dziedzinie systemów alarmowych¹³ sporządził projekt techniczny, w którym wskazał m.in. miejsca instalacji kamer, wymagania użytkowe urządzeń oraz cele funkcjonowania (nadzór nad ruchem osób i określenie jego charakteru, obserwację zachowania się osób i ich przemieszczania w obserwowanych obszarach).

(dowód: akta kontroli str. 116-244, 323-353, 358-361, 400-417 i 497-542)

Oprócz działań wymienionych w pkt 1.1.8 niniejszego wystąpienia, prowadzenia treningów ewakuacyjnych i pełnienia dyżurów w czasie przerw lekcyjnych, w celu zapewnienia bezpieczeństwa w Szkole, przed wdrożeniem monitoringu wizyjnego i w trakcie jego funkcjonowania, podejmowano także następujące działania:

- w przypadku niepokojących zachowań uczniów informowano rodziców, prowadzono konsultacje z nauczycielami i wychowawcami, powoływano zespoły wychowawcze, które poszukiwały sposobów rozwiązywania problemów, a w uzasadnionych przypadkach informowano Komisję ds. Nieletnich przy KPP, Sąd i składano wnioski: o wszczęcie postępowania w sprawie demoralizacji uczniów, o wgląd w sytuację rodzinną, a także o zmianę środowiska wychowawczego oraz współpracowano z Kuratorem Sądowym ds. Nieletnich,
- w przypadku trudności wychowawczych wynikających z dysfunkcji rodziny nawiązywano współpracę z Miejskim Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Malborku, Gminnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Malborku i KPP.

(dowód: akta kontroli str. 116-303, 359, 361 i 497-502)

1.2.3. Wnioski i rekomendacje sformułowane w wyniku prowadzonych analiz sytuacji wychowawczej i wypadkowości nie wskazywały bezpośrednio na monitoring wizyjny jako narzędzie pozwalające osiągnąć zakładane cele. Z wyjaśnień Dyrektora wynika, że formalnie nie określano celów i mierników dla systemu monitoringu wizyjnego funkcjonującego w Szkole. Celem statutowym Szkoły jest m.in. zapewnienie uczniom bezpiecznych i higienicznych warunków, tj. każde działanie podjęte w celu podniesienia poziomu bezpieczeństwa, w tym również wykorzystanie monitoringu wizyjnego. Ponadto Dyrektor wyjaśnił, że miernikiem osiągnięcia ww.

¹² Dotyczyły stanu technicznego wyposażenia, urządzeń i elementów obiektów oraz bezpieczeństwa pożarowego.

¹³ Była to osoba posiadająca licencję upoważniającą do eksploatacji, konserwacji i naprawy elektronicznych urządzeń i systemów alarmowych, sygnalizujących zagrożenie chronionych osób i mienia, w miejscach ich zainstalowania.

celu (na co wskazują ww. analizy i sprawozdania) może być np. wzrost poczucia bezpieczeństwa wśród uczniów, zmniejszenie liczby wypadków oraz sytuacji o charakterze kryminalnym na terenie Szkoły.

(dowód: akta kontroli str. 358-361)

W działalności Szkoły w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

Ocena częściowa

Pomimo nieprzeprowadzania formalnych analiz potrzeb budowy i rozbudowy systemu monitoringu wizyjnego, decyzje Dyrektora w tym zakresie oparto na rzetelnej analizie wniosków i rekomendacji dotyczących sytuacji wychowawczej Szkoły, funkcjonowania systemu zapewnienia bezpieczeństwa uczniom oraz sprawozdawczości dotyczącej wypadków na terenie Szkoły. Oprócz działań podejmowanych na rzecz rozpoznania potrzeb oraz zapewnienia i poprawy bezpieczeństwa na terenie Szkoły, wynikających z przepisów obowiązującego prawa, należy również wskazać działania stanowiące dobre praktyki, oparte na edukacji, wzajemnym zaufaniu i współdziałaniu uczniów, rodziców, nauczycieli i innych podmiotów.

2. Organizacja i ewaluacja funkcjonowania systemu monitoringu wizyjnego w szkole.

Opis stanu faktycznego

2.1 Organizacja i funkcjonowanie szkolnego systemu monitoringu wizyjnego.

2.1.1. W skład systemu monitoringu wizyjnego Szkoły wchodziło 11 kamer i jeden monitor, który umożliwiał obserwację obrazu z wszystkich kamer jednocześnie. Na obrazach z poszczególnych kamer widać było m.in.: sylwetki osób, kolor ich włosów i ubrania. Obserwację obrazu z kamer prowadzili dwaj pracownicy szkoły posiadający od 1 września 2015 r. upoważnienia do przetwarzania danych osobowych (kierownik gospodarczy oraz sekretarz szkoły). Obraz z kamer był zapisywany na dysku twardym urządzenia rejestrującego i przechowywany na nim przez 38 dni. Dostęp do zarejestrowanego zapisu z kamer mieli Dyrektor i ww. pracownicy, za pomocą aplikacji (programu komputerowego) zabezpieczonej hasłem.

(dowód: akta kontroli str. 358-360, 386-388, 490-496 i 554-555)

Z wyjaśnień Dyrektora wynika, że:

- ww. pracownikom ustnie zlecił dokonywanie obserwacji obrazu z kamer (stosownie do zapisów w zakresach ich obowiązków, zgodnie z którymi wykonują oni inne czynności wynikające z potrzeb Szkoły, zlecone przez dyrektora). Obserwacja obrazu z kamer jest prowadzona sporadycznie, szczególnie w czasie zajęć lekcyjnych, ponieważ wtedy niewielkie natężenie ruchu w monitorowanych miejscach daje możliwość niemal pełnej obserwacji osób poruszających się po Szkole;
- nie prowadzono obserwacji ciągłej, ponieważ system monitoringu wizyjnego stanowi uzupełnienie nadzoru prowadzonego przez nauczycieli i pracowników Szkoły, a zapisy obrazu z kamer wykorzystuje się do rekonstrukcji zdarzeń;
- w celu poprawy jakości obrazu z kamer i warunków obserwacji wymieniono monitor służący do obserwacji z 20" na 35";
- nagrania z monitoringu dotyczące spraw, w których prowadzi się postępowania wyjaśniające, przechowywane są na zasadach ogólnych, tj. na dysku twardym urządzenia rejestrującego przez 38 dni.

(dowód: akta kontroli str. 358-360 i 386-391)

2.1.2. W sprawie organizacji systemu powiadamiania o zdarzeniach zaobserwowanych na monitorach Dyrektor wyjaśnił, że osoby obserwujące obraz z kamer bezzwłocznie (ustnie lub telefonicznie) powiadamiają o zdarzeniu jego, Wicedyrektora lub Pedagoga, a w miarę możliwości także osoby pełniące dyżury.

(dowód: akta kontroli str. 389-391)

2.1.3. Poza postanowieniami zawartymi w Statucie dotyczącymi zasad wykorzystania zapisów z monitoringu wizyjnego, nie opracowano innych procedur dotyczących obsługi i korzystania z monitoringu wizyjnego. Nagrania obrazów z kamer przechowywane są wyłącznie na dysku twardym urządzenia rejestrującego, a dostęp do nich ma Dyrektor i osoby prowadzące obserwację obrazu z kamer za pośrednictwem chronionej hasłem aplikacji zainstalowanej na komputerach ww. osób chronionych hasłem dostępu i programem antywirusowym.

(dowód: akta kontroli str. 389-392)

2.1.4. Dyrektor wyjaśnił, że sposób rozmieszczenia kamer wynikał z:

- analizy danych dotyczących wypadków w Szkole,
- informacji uzyskanych od nauczycieli i pracowników Szkoły,
- informacji uzyskanych od uczniów z ankiet w ramach ewaluacji szkolnych programów – wychowawczego i profilaktycznego,
- projektu opracowanego przez specjalistę w dziedzinie systemów alarmowych, przy czym ich liczba i parametry techniczne urządzeń były wynikiem konsensusu pomiędzy potrzebami a możliwościami finansowymi.

(dowód: akta kontroli str. 389 i 392)

Stosując się do wskazówek zawartych w Rządowym programie monitoringu wizyjnego, ww. projekcie oraz wynikach analiz i ankiet, kamery zainstalowano przy wejściach do Szkoły (trzy kamery na zewnątrz budynku Szkoły umożliwiają obserwację okolic wejść i boiska szkolnego) i w ciągach komunikacyjnych (dziewięć kamer wewnątrz budynku umożliwia obserwację korytarzy w piwnicy, w której znajdują się m.in. szatnie, holu oraz okolic wyjść z budynku).

(dowód: akta kontroli str. 490-496 i 503-542)

Z ankiet NIK przeprowadzonych wśród 49 uczniów klas trzecich oraz 27 nauczycieli wynikało, że:

- 22% ankietowanych uczniów wyraziło chęć uczestnictwa w podejmowaniu decyzji o rozmieszczeniu kamer systemu monitoringu wizyjnego Szkoły,
- 92,6% ankietowanych nauczycieli stwierdziło, że nie uczestniczyli w procesie projektowania tego systemu,
- w ramach zmian w sposobie funkcjonowania systemu monitoringu wizyjnego dwóch ankietowanych nauczycieli zaproponowało objęcie monitoringiem II i III piętra budynku Szkoły, a jeden zaproponował: „obecność osoby obserwującej obraz z kamer przez cały czas pobytu uczniów w Szkole”.

(dowód: akta kontroli str. 546-551)

2.1.5. Łączny koszt budowy i modernizacji systemu monitoringu wizyjnego Szkoły wyniósł 27,2 tys. zł, z czego budowa – 19,0 tys. zł, a modernizacja – 8,2 tys. zł. Roczne koszty funkcjonowania systemu wyniosły w latach: 2007, 2009, i 2014 – 0,025 tys. zł, w latach: 2008, 2013 i 2015 – 0,2 tys. zł, w 2010 r. – 0,6 tys. zł, w 2011 r. – 1,8 tys. zł, w 2012 r. – 0,8 tys. zł.

(dowód: akta kontroli str. 354)

2.1.6. Oględziny systemu monitoringu wizyjnego zainstalowanego na terenie Szkoły wykazały, że system ten był sprawny i utrzymany w odpowiednim stanie technicznym.

(dowód: akta kontroli str. 490-496)

System monitoringu wizyjnego był poddawany przeglądom i konserwacji. Prowadzono „Książkę przeglądów, napraw i kontroli systemu monitoringu wizyjnego”. W latach 2007-2015 wykonano następujące prace:

- w 2012 r. wymieniono mechanicznie uszkodzoną kamerę i usunięto usterkę układu łączności powodującą brak podglądu na monitorze,
- w 2013 r. wymieniono urządzenie rejestrujące uszkodzone w wyniku przepięcia elektrycznego oraz trzy kamery z powodu pogorszenia jakości obrazu w wyniku zużycia się elementów optyki,
- w 2015 r. wymieniono jedną kamerę, z powodu pogorszenia jakości obrazu w wyniku zużycia elementów optyki.

W przypadku urządzenia rejestrującego, którego uszkodzenie uniemożliwiało nagrywanie obrazu, jego wymiany dokonano po upływie ponad półtora miesiąca od stwierdzenia uszkodzenia, co wynikało z konieczności przeprowadzenia stosownego postępowania przez ubezpieczyciela, w tym sporządzenia ekspertyzy oraz oczekiwania na instalację nowego rejestratora zakupionego po uzyskaniu odszkodowania. W pozostałych przypadkach wymiany i napraw dokonywano w terminie od jednego do ośmiu dni od stwierdzenia usterki i zlecenia naprawy.

(dowód: akta kontroli str. 417-421 i 482-489)

2.2. Ewaluacja funkcjonowania szkolnego systemu monitoringu wizyjnego.

2.2.1. Szkoła nie prowadziła analizy skuteczności funkcjonowania systemu monitoringu wizyjnego ponieważ – jak wynika z wyjaśnień Dyrektora – założonym celem systemu było pełnienie funkcji uzupełniającej i wspomagającej nadzór osobisty podczas dyżurów. Zdaniem Dyrektora, system monitoringu wizyjnego w sposób znaczący wpłynął na zwiększenie poziomu bezpieczeństwa w Szkole i poczucie bezpieczeństwa uczniów, co wynika m.in. z analizy sytuacji wychowawczej Szkoły, ankiet przeprowadzanych wśród uczniów w ramach ewaluacji szkolnych programów – wychowawczego i profilaktycznego, analizy wypadków i licznych obserwacji. W opinii Dyrektora bez szczegółowych badań analitycznych przeprowadzanych przez profesjonalne firmy trudno ocenić, w jakim stopniu monitoring wizyjny wpłynął na poziom bezpieczeństwa. Ponadto Dyrektor wyjaśnił, że z powodu niemalże pełnej wykrywalności sprawców czynów zabronionych popełnionych na terenie Szkoły odnotowuje się znikomą ilość zdarzeń o charakterze przemocy fizycznej lub kradzieży, co jest zasługą wielu czynników, w tym m.in. monitoringu wizyjnego.

(dowód: akta kontroli str. 390-392 i 427-429)

2.2.2. Szkoła nie formułowała wniosków lub zaleceń dotyczących funkcjonowania systemu monitoringu wizyjnego, ponieważ nie prowadziło analiz w tym zakresie.

(dowód: akta kontroli str. 390 i 392)

2.2.3. W Szkole nie prowadzono ewidencji skuteczności systemu monitoringu wizyjnego na potrzeby jego ewaluacji, jak też dokumentacji dotyczącej zdarzeń w identyfikacji których wykorzystywany był monitoring. Z wyjaśnień Dyrektora wynikało, że ewidencji takiej nie prowadzono, ponieważ system pełnił funkcję dodatkową i uzupełniającą nadzór osobisty, a zdarzenia wymagające analizy obrazu z kamer były sporadyczne.

(dowód: akta kontroli str. 362, 390 i 392)

2.2.4. Uczniowie, rodzice i opiekunowie nie zwracali się o udostępnienie zapisów z kamer monitoringu wizyjnego Szkoły.

(dowód: akta kontroli str. 363, 390 i 392)

2.2.5. Policja, straż miejska i inne służby nie zwracały się o udostępnienie zapisów z kamer monitoringu wizyjnego Szkoły. Dyrektor wyjaśnił, że monitoring wizyjny wykorzystywany był tylko w szkolnych dochodzeniach wewnętrznych.

(dowód: akta kontroli str. 363, 390 i 392)

2.2.6. Analiza wyników ewaluacji szkolnych programów – wychowawczego i profilaktycznego wykazała w okresie funkcjonowania systemu monitoringu wizyjnego (lata 2007-2015) m.in., że:

- wzrosła liczba uczniów deklarujących całkowitą abstynencję alkoholową,
- zmniejszyła się liczba uczniów spożywających alkohol,
- zwiększył się odsetek uczniów deklarujących całkowitą abstynencję nikotynową w okresie od 2012 r. do 2015 r. z 47,2 % do 61,2%, a odsetek deklarujących uzależnienie od nikotyny zmniejszył się od 2013 r. do 2015 r. z 11,2% do 8,14%,
- zmniejszył się procentowy udział uczniów deklarujących inicjację narkotykową w okresie od 2013 r. do 2015 r. z 16,4% do 4,0%,
- zmniejszył się odsetek uczniów uznających działania Szkoły za nieskuteczne w okresie od 2013 r. do 2015 r. z 15% do 9% (do poziomu z 2007 r.), a odsetek odczuwających poprawę kształtował się średnio na poziomie 26,1%,
- procentowy udział uczniów wysoko oceniających bezpieczeństwo w Szkole kształtował się na poziomie 85,4%,
- odsetek uczniów, którzy nie doświadczali przemocy w Szkole, zmniejszył się w okresie od 2011 r.¹⁴ do 2013 r. z 79,6% do 75,3%, oraz wzrósł do 83,7% w 2015 r.,
- zmniejszył się odsetek uczniów, którzy nie czuli się bezpiecznie w Szkole w latach 2012-2014¹⁵, z 17,5% do 13,2%,
- odsetek uczniów, którzy uważali, że największy wpływ na bezpieczeństwo mają nauczyciele zmniejszył się w latach 2013 – 2015 z 54,9% do 41,0%,
- w latach 2010-2015¹⁶ uczniowie wskazywali, że monitoring wizyjny miał wpływ na bezpieczeństwo w Szkole.

(dowód: akta kontroli str. 123-240)

Z ankiety NIK przeprowadzonej wśród 49 uczniów klas trzecich wynikało m.in., że:

- większość ankietowanych uważała, że monitoring wizyjny w Szkole ma wpływ na ograniczenie ilości zniszczonych ścian¹⁷ (71,4%), bójki (65,3%) i kradzieże (73,5%), natomiast 46,9%¹⁸ uważała, że nie ma wpływu na wyłudzenie, a 61,2% – że nie ma wpływu na zastraszanie,
- połowa ankietowanych stwierdziła, że monitoring wizyjny nigdy nie ma wpływu na ich zachowanie, a połowa – że zawsze lub przynajmniej czasami ma wpływ,
- większości ankietowanych nie były znane przypadki wykorzystania nagrań systemu monitoringu wizyjnego do ustalenia sprawcy, uczestników lub przebiegu zdarzenia (12,2% wiedziało o ich wykorzystaniu w przypadku niszczenia ścian, 32,7% – w przypadku bójki, 14,3% – w przypadku kradzieży, 6,1% – w przypadku wyłudzenia i zastraszania),

¹⁴ W wynikach za lata wcześniejsze nie podawano tego współczynnika.

¹⁵ W wynikach za pozostałe lata nie podawano tego współczynnika.

¹⁶ W wynikach za lata wcześniejsze nie podawano tego miernika.

¹⁷ Pisanie po ścianach.

¹⁸ Czterech uczniów nie podało informacji w tym zakresie.

- 91,8% ankietowanych czuło się bezpiecznie w szkole (tylko trzy osoby ankietowane nie czuły się bezpiecznie),
 - w trakcie roku szkolnego 2015/2016 na terenie szkoły: trzech ankietowanych okradziono, jednego szarpano lub kopano, trzem grożono, siedmiu z nich zauważyło uczniów pod wpływem alkoholu lub narkotyków, a trzech ankietowanych zaobserwowało osoby sprzedające lub nakłaniające do spożycia narkotyków, trzech ankietowanych doznało agresji z wykorzystaniem nowoczesnych technologii (telefonu, np. poprzez utrwalenie wizerunku).
- (dowód: akta kontroli str. 546-548)

Z ankiety NIK przeprowadzonej wśród 27 nauczycieli wynikało m.in., że:

- ankietowanym znane były przypadki wykorzystania monitoringu wizyjnego dla poprawy bezpieczeństwa w Szkole, w tym 37,0% wskazało, że dotyczyły one ustalenia sprawców kradzieży, 11,1% – sprawców pobicia, 37,0% – uczestników bójki, 40,7% – sprawców dewastacji, 66,7% – przebiegu zdarzenia,
- 81,5% ankietowanych uważało system monitoringu wizyjnego za skuteczne narzędzie pozwalające zwalczyć problemy wychowawcze, jeden nauczyciel tak nie uważał, jeden uważał, że może być on tylko pomocny, a trzech nie wyraziło zdania na ten temat,
- zdaniem 77,8% ankietowanych fakt funkcjonowania systemu monitoringu wizyjnego wpływał pozytywnie na społeczność szkolną, przy czym 28,6% z nich uważało, że wpływa na jakość wykonywanych przez nauczycieli obowiązków, 57,1% uważało, że wymusza wśród uczniów pożądane zachowanie, a 66,7% uważało, że uczniowie w obszarach monitorowanych są spokojniejsi.
- zdaniem 66,7 % ankietowanych system monitoringu wizyjnego wpływa na sposób wykonywania przez nich obowiązków w zapewnieniu bezpieczeństwa, przy czym 16,7% dzięki monitoringowi ogranicza dyżury do miejsc niemonitorowanych, 61,1% czuje się bezpieczniej podczas dyżurów, a 72,2% dzięki monitoringowi może ustalić zakres swojej odpowiedzialności w przypadku wystąpienia zdarzenia.

(dowód: akta kontroli str. 549-551)

Przed wprowadzeniem w Szkole systemu monitoringu wizyjnego, w latach 2004-2006 w Rejestrze wypadków odnotowano, odpowiednio: 20, 18 i 28, w roku wprowadzenia tego systemu (2007 r.) – 13 wypadków, w latach 2008-2015 – odpowiednio: 25, 13, 13, 16, 14, 10, 6 i 12 wypadków.

(dowód: akta kontroli str. 315 i 426)

W latach 2007-2015 Komenda Powiatowa Policji w Malborku odnotowała na terenie Szkoły jedno przestępstwo (w 2013 r. kradzież cudzej rzeczy).

(dowód: akta kontroli str. 422-425)

W działalności Szkoły w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

Ocena cząstkowa

Budowę a następnie modernizację systemu monitoringu wizyjnego W Szkole podjęto na podstawie rzetelnych analiz funkcjonującego systemu bezpieczeństwa. Zastosowano adekwatne środki techniczne i organizacyjne, w tym środki zapewniające ochronę danych osobowych zawartych na nagraniach zarejestrowanych przez kamery systemu monitoringu wizyjnego. Zapewniono sprawność i utrzymanie urządzeń w stanie technicznym umożliwiającym realizację postawionych systemowi celów. Pomimo, że w Szkole nie prowadzono ewidencji skuteczności systemu monitoringu wizyjnego na potrzeby jego ewaluacji, niemniej

jednak, dokonano rzetelnych ocen skuteczności systemu bezpieczeństwa, wykorzystując w tym celu dostępne informacje wskazujące na wzrost poziomu bezpieczeństwa m.in.: wyniki ewaluacji szkolnych programów – wychowawczego i profilaktycznego, w tym ankiet przeprowadzonych wśród uczniów, dane z ewidencji wypadków występujących na terenie Szkoły, z protokołów z kontroli obiektu pod kątem zapewnienia bezpiecznych i higienicznych warunków. Podstawowym mechanizmem zapewniającym bezpieczeństwo w Szkole był nadzór osobisty prowadzony przez nauczycieli i pozostałych pracowników podczas dyżurów, a system monitoringu wizyjnego pełnił głównie funkcję wspomagającą i prewencyjną. Monitoring wizyjny był pomocny przy ustalaniu sprawców, osób poszkodowanych lub przebiegu zdarzeń, a uczniowie w ankiecie przeprowadzonej przez NIK dotyczącej bezpieczeństwa wskazywali, że czują się w Szkole bezpiecznie, co może wskazywać na skuteczność monitoringu.

3. Zapewnienie zgodności prowadzenia systemu monitoringu wizyjnego z obowiązującymi przepisami prawa

Opis stanu faktycznego

3.1. Na drzwiach wejściowych do budynku Szkoły umieszczone zostały tabliczki informujące o tym, że obiekt jest monitorowany.

(dowód: akta kontroli str. 490-492)

3.2. W dniu 19 października 2009 r. Dyrektor powołał administratora bezpieczeństwa informacji, przy czym nie zgłosił tego faktu GIODO. Obecnego administratora bezpieczeństwa informacji Dyrektor powołał i zgłosił GIODO w dniu 24 czerwca 2015 r.

(dowód: akta kontroli str. 443, 444 i 476-477, 545 i 569)

3.3. W Szkole prowadzono dokumentację opisującą sposób przetwarzania danych osobowych oraz środki techniczne i organizacyjne zapewniające ochronę przetwarzanych danych osobowych (dalej: „Polityka bezpieczeństwa informacji”). W Polityce bezpieczeństwa informacji nie uwzględniono jednak zbioru danych osobowych, który stanowiły nagrania zarejestrowane przez kamery systemu monitoringu wizyjnego, zapisane na dysku twardym urządzenia rejestrującego¹⁹, pomimo wymogu wynikającego z art. 36 ust. 2 w związku z art. 6 ust. 1 i art. 7 pkt 1 ustawy o ochronie danych osobowych.

(dowód: akta kontroli str. 433-481, 545 i 554-555)

W Szkole zastosowano środki techniczne i organizacyjne w celu zabezpieczenia nagrań z systemu monitoringu wizyjnego przed: dostępem osób nieupoważnionych przez Dyrektora oraz utratą, uszkodzeniem lub zniszczeniem (m.in. obraz zapisany był na twardym dysku urządzenia rejestrującego umieszczonego w szafie znajdującej się w sekretariacie Szkoły, zamykanej na klucz patentowy, a dostęp do nagrań miał Dyrektor i upoważnione przez niego osoby, za pośrednictwem aplikacji komputerowej chronionej hasłem dostępu).

(dowód: akta kontroli str. 490-492 i 389-392)

¹⁹ W skład systemu monitoringu wizyjnego Szkoły wchodziły kamery i monitor, który umożliwiał obserwację obrazu z wszystkich kamer jednocześnie. Na obrazach z poszczególnych kamer widać było m.in.: sylwetki osób, kolor ich włosów i ubrania.

3.4. W Szkole prowadzono ewidencję osób upoważnionych do przetwarzania danych osobowych zgodnie z art. 39 ust. 1 ustawy o ochronie danych osobowych, która stanowiła załącznik do Polityki bezpieczeństwa informacji.

(dowód: akta kontroli str. 479-480 i 565-566)

3.5. W celu zapewnienia kontroli nad przekazywaniem nagrań z monitoringu wizyjnego osobom i instytucjom, opracowano procedurę dostępu do zapisu monitoringu wizyjnego.

(dowód: akta kontroli str. 32 i 390-392)

Rodzice lub opiekunowie prawni zgłaszając kandydata do klasy I Szkoły składają oświadczenie, że zgodnie z art. 23 ust. 1 pkt 1 ww. ustawy o ochronie danych osobowych wyrażają zgodę na przetwarzanie przez Szkołę danych osobowych: imienia i nazwiska, adresu zamieszkania, numeru telefonu, a także wizerunku, w związku z realizacją celów statutowych Szkoły oraz że mają świadomość przysługującego im prawa wglądu do treści danych oraz ich poprawiania. Potwierdzają również, że złożenie ww. zgłoszenia jest równoznaczne z zapoznaniem się, przyjęciem do wiadomości i akceptacją Statutu.

(dowód: akta kontroli str. 431-432)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Do czasu przeprowadzonej kontroli NIK Polityka bezpieczeństwa informacji Szkoły nie obejmowała zbioru danych osobowych, który stanowiły nagrania zarejestrowane przez kamery systemu monitoringu wizyjnego, zapisane na dysku twardym urządzenia rejestrującego.

(dowód: akta kontroli str. 433-481)

Zgodnie z art. 6 ust. 1 ustawy o ochronie danych osobowych za dane osobowe uważa się wszelkie informacje dotyczące zidentyfikowanej lub możliwej do zidentyfikowania osoby fizycznej, a zgodnie z art. 7 pkt 1 tej ustawy przez zbiór danych osobowych rozumie się każdy posiadający strukturę zestaw danych o charakterze osobowym, dostępnych według określonych kryteriów (w przypadku nagrań z systemu monitoringu wizyjnego tymi kryteriami są czas i miejsce), niezależnie od tego, czy zestaw ten jest rozproszony lub podzielony funkcjonalnie.

W trakcie kontroli NIK Dyrektor ujął zbiór danych osobowych, który stanowiły nagrania zarejestrowane przez kamery systemu monitoringu wizyjnego w Polityce bezpieczeństwa informacji Szkoły.

(dowód: akta kontroli str. 552)

2. Pomimo wymogu wynikającego z art. 40 ustawy o ochronie danych osobowych, do dnia zgłoszenia obecnego administratora bezpieczeństwa informacji do rejestracji GIODO, tj. do 24 czerwca 2015 r.²⁰, Dyrektor jako administrator bezpieczeństwa danych osobowych nie zgłosił do rejestracji GIODO zbioru danych osobowych stanowiącego ww. nagrania zarejestrowane przez kamery systemu monitoringu wizyjnego.

Z wyjaśnień Dyrektora wynikało, że nie zgłosił ww. zbioru do rejestracji GIODO ponieważ wówczas nie traktował go jako zbioru danych osobowych.

(dowód: akta kontroli str. 427, 443, 430 i 569-570)

²⁰ Zgodnie z art. 43 ust. 1a ustawy o ochronie danych osobowych, obowiązkowi rejestracji zbiorów danych osobowych, z wyjątkiem zbiorów zawierających dane, o których mowa w art. 27 ust. 1, nie podlega administrator danych, który powołał administratora bezpieczeństwa informacji i zgłosił go GIODO do rejestracji, z zastrzeżeniem art. 46e ust. 2.

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie mimo stwierdzonych nieprawidłowości działalność Szkoły w zbadanym zakresie. Pomimo niedopełnienia wymogów formalnych polegającego na niezgłoszeniu do 23 czerwca 2015 r. do rejestracji GIODO zbioru danych osobowych stanowiącego nagrania zarejestrowane przez kamery systemu monitoringu wizyjnego oraz na nieobjęciu ww. zbioru, do czasu kontroli NIK, Polityką bezpieczeństwa informacji Szkoły, stosowano środki zapewniające ochronę ww. zbioru.

IV. Pozostałe informacje i pouczenia.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Zgodnie z art. 54 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli²¹ kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Gdańsku.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Gdańsk, dnia 13 lipca 2016 r.

Kontroler
Rafał Wieczorkowski
specjalista kontroli państwowej

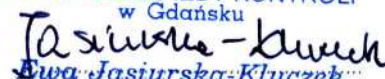

Podpis

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Gdańsku

Dyrektor
Ewa Jasiurska-Kluczek

p.o. DYREKTOR DELEGATURY
NAJWYŻSZEJ IZBY KONTROLI
w Gdańsku

Ewa Jasiurska-Kluczek
podpis

²¹ Dz. U. z 2015 r., poz. 1096 oraz z 2016 r., poz. 677.